

Naslov članka/Article:

Dina Bušič, Zadrski komorni orkester: 30 let združenja in 55 let delovanja

Avtor/Author:

Franc Križnar

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Glasba v šoli in vrtcu št. 1/2018, letnik 21

ISSN 1854-9721

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2018

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/glasba-v-soli-in-vrtcu/>

Dina Bušić, *Zadrski komorni orkester: 30 let združenja in 55 let delovanja*

Zadar, Znanstvena knjižnica Zadar. 2015, 196 str.

Tudi z recenzijami knjižnih in drugih (glasbenih) izdaj včasih sežemo čez svoj plot. Tokrat je bil še poseben izziv, saj z vpogledom v knjižno publikacijo *Zadrski komorni orkester*, ki je leta 2015 izšla pri Znanstveni knjižnici Zadar, posredno dobimo vpogled tudi v glasbeno zakulisje tega srednjeveškega severnodalmatinskega univerzitetnega mesta.

Avtorica, muzikologinja (domače gore list, torej Zadrčanka) Dina Bušić (roj. 1979) je monografiji dala tudi podnaslov, in sicer *Orkester zadrške hrepnenja*. To pomeni, da je ansam-

blu po vseh, zdaj že več kot tridesetih letih uradnega samostojnega delovanja, ostalo še nekaj ljubiteljstva in ljubezni, kar je v ansamblu zagotovo prevladovalo pred več kot 55 leti, ko je bil najprej ustanovljen kot šolski (komorni) godalni orkester. Če pa v njegovem zgodovinskem razvoju naštejemo samo dirigente, bomo videli ves blišč tega ansambla. Na vsega 196 strani z bogatim slikovnim gradivom, ki teče kronološko in pomeni neke vrste kontrapunkt besedi od uvodnega nagovora aktualnega zadrškega župana Željka Karavde in avtorice ter urednice knjige (str. 6–11) in (zgodovinski) pogled nazaj (14–32). Tu je razložena zgodovinska (zadrška glasbena) preteklost, ki je l. 1961 neuradno botrovala ustanovitvi tega ansambla (Pavle Dešpalj). Vse od l. 1985 pa potem to teče še uradno in samostojno, profesionalno. Vsekakor je bil za začetek delovanja Zadrškega komornega orkestra (ZKO) pomemben amaterizem, ki je vseskozi oplajal člane vseh generacij ansambla najprej v tamkajšnji *glasbeni šoli*; nato pa še kje. Tukaj ne smemo pozabiti, da vsa hrvaška godalna šola temelji na znameniti Humlovi (zagrebški) šoli. Danes je to v Zadru konservatorijski tip (glasbene) šole z osnovno in srednjo stopnjo ter plesom oz. baletom. Ime Blagoje Bersa nosi po uglednem hrvaškem skladatelju in pedagogu Blagoju Bersi (1883–1934). Kajti vse generacije članov ZKO izhajajo prav iz te šole (z redkimi izjemami so prihajali tudi od drugod in odhajali drugam). Vsa poglavja knjige

so še dodatno opremljena s citati iz kritik nastopov ansambla. Prvo je mdr. prispeval (Slovenec, v Kranju rojen in zdaj v Zagrebu pokopan) dr. Jerko Bezić (1929–2010) s samega začetka ljubiteljskega delovanja ansambla. Omeniti je treba še izredno zanimivo, da ne zapišem inovativno, oblikovanje knjige. Vse slike so podpisane v (pol)krožnih oblikah, ovitek pa je komaj polstranski, polovičen. Potem pa so tu vsi štirje najbolj zaslužni umetniški vodje, dirigenti ...

Dirigent in skladatelj **Pavle Dešpalj** (roj. 1934; 1961–1962; str. 32–57) izhaja iz znane zadrške glasbene družine. Pred njim, ki je neke vrste nasploh doyen vseh hrvaških dirigentov, je bil to njegov oče Šime Dešpalj, za njim pa hči – violinistka Maja in sin – violončelist Valter Dešpalj. Kljub temu da je bil P. Dešpalj le dve leti na čelu ZKO, je le postavil standarde, ki veljajo še dandanes: največji zadrski, če že ne kar hrvaški dirigenti in godalci so vodili ta ansambel. Ob tem da je bil Dešpalj neke vrste ustanovitelj ZKO, je ostal vse do visoke starosti (83 let) tudi njegov častni dirigent. Prenekateri fotografski posnetek prikazuje ansambel na številnih zadrskih odrih, mdr. še največ v okviru Muzičkih (danes Glasbenih) večerov v Donatu. To je zadrski poletni festival, ki je imel na začetku (ustanovljen skoraj istočasno kot ZKO) programsko zasnovo s posebnim poudarkom na zgodnji glasbi, dandanes pa zveni največ v cerkvi sv. Donata.¹ O tem, torej o Dešpaljevem času, je objavljenih največ poročil in ocen, ki so jih prispevali P. Dešpalj² sam pa še Igor Kuljerić, Mario Kotlar, Ivo Bavčević, Maja Dešpalj, Tanja Čunko, Stjepan Šulek in Valter Dešpalj.

Violinist, pedagog in dirigent **Petar Vrbančić** (roj. 1937; 1967–1986; str. 58–85) je bil rojen v Sloveniji, v Brežicah, četudi je ves čas deloval v sosednji Hrvaški: v Zagrebu se je šolal, tam začel tudi delovati, potem pa skoraj ves svoj violinski opus (igranje, poučevanje in dirigiranje) /za/pustil Zadru; razen nekaj kratkih skokov, ko je poučeval kot docent violino tudi na Področnem oddelku zagrebške Glasbene akademije v Splitu. Vrbančićev staž v ZKO je bil precej daljši (19 let) od Dešpaljevega. V tem času je najbolj značilna ugotovitev, da je Vrbančić obenem vzgajal nove godalne generacije v zadrski *Glasbeni šoli*, igral kot solist in dirigiral. Večina članov ansambla je bila že prej iz domačih vrst, Vrbančić je ta trend še povečal. Tudi o njegovi dobi v ZKO lahko prebiramo v knjigi, kar so poleg avtorice in njega samega, pisali še: Nikola Lukačević, Juraj Gracin, Tatjana Gru-

1 Izvirno je to cerkev sv. Trojice, ki je najpomembnejši spomenik predromanske arhitekture zgodnjega srednjega veka (9. stol.) na Hrvaškem nasploh in simbol mesta Zadra, a zaradi posebne oblike – rotunde ena najpomembnejših take vrste v Evropi.

Glede na vrsto gradnje sledi obliki dvornih cerkva krožnega tlorisa zgodnje bizantinske do karolinške dobe. Po svoji grobi monumentalnosti (višina 27 in širina 22 metrov) jo z nenavadno valjasto obliko in dvojnimi notranjim prostorom odlikuje izvirnost brez pravih vzornikov. Po legendi jo je zgradil škof Zadra, sv. Donat, v 9. stol. in je omenjena v 10. stol. v znamenitem delu O upravljanju države bizantinskega cesarja Konstantina Porfirogeneta. Prvotno je bila posvečena sveti Trojici, ime po Donatu je šele od 15. stol. dalje.

2 »Na ustanovitev Večerov ... sta me spodbudili dve želji: da cerkev sv. Donata postane koncertni prostor in da Zadar ponovno dobi svoj lasten orkester.« (P. Dešpalj, dirigent in ustanovitelj Glasbenih večerov v sv. Donatu).

bić, L. S., Ante Ivić, Danica Petrović, Damir Magaš, Miroslava Mandić in Branka Višić Karavida.

Violinist, pedagog in dirigent **Dragan Novak** (roj. 1961; 1987–2014; str. 86–119) je že eden tistih, ki jih je v Zadru vzgojil P. Vrbančić. Po zagrebški Glasbeni akademiji se je vrnil v Zadar, tu pričel poučevati (bil član še kot dijak amaterskega in šolskega ZKO) in bil v l. 1985 eden izmed ustanoviteljev (poklicnega) združenja ZKO in 1990 še Godalnega kvarteta istega ansambla. Podobno kot Vrbančićeva, je bila tudi Novakova vloga večstranska in s tem tudi njegov pomen v ansamblu: kot poklicni violinski pedagog v zadrski Glasbeni šoli Blagoja Berse je poučeval, igral in nazadnje še dirigiral (ZKO). Samo dve leti manj od kolega P. Vrbančića je tudi D. Novak umetniško vodil in dirigiral temu ansamblu, 17 let. O Novakovem obdobju kot dirigentu ansambla pišejo še (poleg D. Novaka): Snježana Habuš, Elizabet Novak, Branko Magdić, Višnja Požgaj, Đorđe Šaula, P. Dešpalj, Linda Ivić Bijuklić, Branka Višić, Alisa Čakarun, Hana Breko, Valter Dešpalj in Žorž Draušnik.

Dirigent in pedagog **Ivan Repušić** (roj. 1978; od 2005 →; str. 120–175) je zagotovo najbolj znan dirigent Zadrškega komornega orkestra. Po zavidljivi karieri doma (med Zagrebom, Splitom in Dubrovnikom) je najprej postal (operni) dirigent v nemškem Hannovru, danes pa je »generalmusik direktor« Nemške opere v Berlinu, pa to zagotovo v njegovi bleščeči mednarodni karieri še ni vse. Razvoj njegovih zadnjih 12 let obenem sovpada tudi z njegovim delom v ZKO, kamor mu je uspelo poleg (pričakovane) orkestrske (godalne) konsolidacije pritegniti še številne soliste. Z gostovanji eminentnih domačih in tujih solistov in priključitvami še drugih glasbenikov v zadrski ansambel pa uresničuje vsako leto večje ambicije in želje ustanoviteljev, ki se kažejo v neke vrste evolucijskem razvoju tega ansambla v »simfonični orkester Zadra.« Repušićeva bio- in bibliografija sta tako bogati in raznoliki ter obsežni, da tudi po tej (slednji) želji ta ni več samo želja, ampak tako rekoč najbolj pričakovana pot nadaljnega razvoja. V ta razvoj pa je prav Repušić z Zadrskim komornim orkestrom in vsemi tremi svojimi predhodniki (Dešpalj, Vrbančić in Novak) položil tako bogato dediščino, da je morda ta po zdaj več kot 30 letih združenja in še pred tem po več kot 55 letih delovanja, res lahko samo še vprašanje časa. O tem orkestrom zgodovinskem fragmentu pišejo v knjigi poleg I. Repušića samega in nekaterih že omenjenih še: Jurica Šoša, Dijana Mijatović, Tomislav Fačini, Davorka Mezić, Lucija Brnadić, Branimir Pofuk, Ankica Šoša Graziani, Helena Novak in Lidija Ledinić.

Na koncu omenjene knjige je še nekaj prepotrebne statistike. Iz nje razberemo (poleg že omenjenega slovenskega deleža) še druge, ki so tako ali drugače igrali, sodelovali, bili solisti ... Vse to piše in zdaj lahko beremo še v razdelkih, kot so: *Zastopniki orkestra, Vodje in stalni člani*, (vsi) *Glasbeniki ZKO, Solisti, Dirigenti, Povzetek in Summary* (prevod povzetka v angleški jezik).